

bunker uit de Eerste Wereldoorlog.

Een van de leerlingen vatte het mooi samen: ‘We moesten het allemaal zelf uitzoeken, zelf de vragen stellen. Dat blijft beter hangen dan leren in de klas.’ In september volgt nog een Buurten met Erfgoed-activiteit voor de basisscholen De Regenboog en De Drie Beertjes. Deze gemeenteschool en katholieke basisschool bundelden de krachten met de Heemkunde Kring Bos en Beverveld om een hele projectdag in het teken van hun omliggende erfgoed te vullen. Door omstandigheden werd deze dag verlegd.

Enkele reacties van de heemkundige kringen:

Cultuurhistorische Kring Sint-Joris: ‘We waren positief verrast dat kinderen zich op zo’n korte tijd konden inleven in het project. Ze luisterden echt heel aandachtig. Ze vertelden het ook thuis merkten we aan de reacties op Facebook. Het was wel druk voor ons, maar we vonden het tof dit voor de schoolkinderen te doen. In return gaat de school ons in november helpen met een activiteit van de kring op 11 november. We vonden het wel een beetje spijtig dat we niet genoeg middelen hadden om militaire voertuigen tot in Sint-Joris te laten komen voor de projectdag.’

Heemkundige kring Bos en Beverveld: ‘We hebben de reacties van de kinderen verwerkt in een artikel voor ons jaarboek. Ze waren heel enthousiast. Het project zorgde ervoor dat we een veel nauwer contact met de scholen kregen. We hebben elkaar echt gevonden. We zijn daarom heel opgetogen over dit project.’

‘Buurten met Erfgoed’ is een project van het agentschap Onroerend Erfgoed in samenwerking met FARO, CANON Cultuurcel, Educatie voor Duurzame Ontwikkeling, Heemkunde Vlaanderen, Herita, De Bardijnen en de regionale erfgoedcellen. De deelnemende scholen en enkele lokale erfgoedinstellingen werkten samen een erfgoedproject over, met en in de schoolbuurt uit. Samen schreven ze het scenario van het project dat de school later in het schooljaar met de kinderen uitvoerde. De ene partner in het project was de school met haar ‘kinddeskundigen’: de leerkrachten en eventueel de ouders of grootouders die zich hiervoor wilden engageren. De andere partners in het project waren de ‘erfgoeddeskundigen’ uit de buurt, wijk, gemeente of regio: sleutelfiguren uit de omgeving, de gemeentelijke cultuurdienst, de heemkundige kringen, plaatselijke verenigingen en musea, Een externe procesbegeleider van Mooss, Chris Ferket, zorgde voor een diepgaande, creatieve manier van begeleiding zodat de erfgoeddeskundigen hun aanbod of inbreng ook op de behoefte van de school afstemmen.

© foto’s: Kris Vandevorst (agentschap Onroerend Erfgoed), Conny Lambert (gemeente Beernem), Hildegard Vangenechten (FARO) en Anja Smeers (De Zonnebloem)

Tekst: Daphné Maes, Jan Van Den Bossche en Hildegard Van Genechten.

Erfgoeddag 2016

Rituelen uit de tijd van het rijke Roomse leven in en rond de kerk van Poesele

De neogotische Sint-Laurentiuskerk van Poesele werd in de periode 2014-2016 prachtig hersteld en gerestaureerd door de gemeente Nevele. Met het kerkenplan dat nu voorligt in Nevele naar aanleiding van de herschikking van de dekenijen in het bisdom Gent zal de kerk van Poesele vanaf volgend jaar waarschijnlijk niet meer gebruikt worden voor de eredienst. Het kerkbestuur wilde daarom in 2016 hun kerk nog eens extra in de kijker plaatsen en nam hiervoor contact op met heemkring Het Land van Nevele. Zo werd overeengekomen om zowel met Erfgoeddag als Open Monumentendag de kerk open te stellen voor allerhande activiteiten.

‘Rituelen uit de tijd van het rijke Roomse leven in

en rond de kerk van Poesele' was de titel van de tentoonstelling op Erfgoeddag. André Bollaert, als plaatselijk deskundige, stelde de tentoonstelling samen en kon hiervoor rekenen op de medewerking van de bestuursleden van de heemkring, de cultuurdienst van de gemeente Nevele, de parochies van groot Nevele en enkele particulieren.

Voor de ouderen onder ons werd het een verre herinnering aan, voor de jongeren de kennismaking met een wereld waarvan men het bestaan niet vermoedde.

De tentoonstelling bestond uit twee delen. Een eerste deel belichtte de sacramenten en de voorwerpen die bij de toediening ervan gebruikt worden of werden. Een tweede deel belichtte de rituelen of gebruiken die hier bestonden of soms nog bestaan. In dit volksreligieuze werd aandacht besteed aan de rituelen bij het bezweren van onheil, het verdrijven van het kwaad, hekserij en tovenarij, paasnagels, persjonkelen, een kapel op paardenpoten en lokale volksverhalen. Er werden vijf gegidste rondleidingen gehouden. Zo'n tweehonderd personen kwamen de tentoonstelling bezoeken.

De tentoonstelling bleef enkele namiddagen open tot en met 8 mei en werd afgesloten met een orgelrecital op het geklasseerde Louis Lovaertorgel door Jan Moeyaert, organist van de Sint-Laurentiuskerk. Door tussenkomst van de culturele dienst van de gemeente Nevele zal de tentoonstelling te bezichtigen zijn voor iedereen via de link:

www.nevele.be/erfgoeddag .

Nu zijn we bezig aan de voorbereiding van OMD en gaan we in samenwerking met Monumentenwacht Oost-Vlaanderen de kerk opnieuw openstellen. Zo kan de zolder van de kerk bezocht worden (zie: www.landvannevele.com), wordt het orgel bespeeld, is er een tentoonstelling en een kinderzoektocht in en rond de kerk. Andere bezienswaardigheden op OMD in Poesele zijn de vroegere pastorie en het vroegere gemeentehuis.

Tekst: André Bollaert

Meiboomplanting op Erfgoeddag bij volkskunstgroep Drieske Nijpers

In het oude Europa geloofde men dat het planten van de meiboom leidde tot vruchtbaarheid voor vee, akkers en mensen. Sinds 1969 houdt volkskunstgroep Drieske Nijpers uit Sint-Gillis-

Waas dit gebruik in stand met de winterverbranding, meilieder en meispielen.

Het thema van de Erfgoeddag 2016, "Rituelen", sloot perfect aan bij onze meiboomplanting. De Roomanmolen in Sint-Pauwels werd het fraaie decor om de mei-traditie voor te stellen aan het publiek van de Erfgoeddag. Na contacten met MOLA, het Provinciaal Molencentrum, kon de molen op 24 april ook in werking gesteld worden door toegewijde molenaars. Bezoekers waren zo alvast in de gelegenheid om kennis te maken met het ambacht van de molenaar en het unieke mechanisme van de molen.

Tegelijkertijd kon men zien hoe de meiboom, een rechte berk versierd met een groene krans en linten, naar het meiveld gedragen werd door de stoere jongelingen van Drieske Nijpers. Tijdens het zingen van meilieder werd een stropop verbrand, als symbool voor de winter die verjaagd wordt. Vervolgens werd de berk opgetrokken als zinnebeeld voor al wat fris en jong is.

De aanwezige ongehuwde jongens streden als vanouds in uitdagende meispielen, voor de titel van meigraaf. In een spannende finale behaalde Tom Van Roey de overwinning en kroonde Elena Inzé tot meigravin. Vervolgens werd het meipaar geëerd met een vlaggenroet en "de Margriet", een lintendans rondom de meiboom.

Bevriende volkskunstgroep Reintje Vos uit het

naburige Kemzeke kwam de rangen versterken en gaf een mooi optreden voor het enthousiaste publiek. Drieske Nijpers en kinderdansgroep Marie Katrien brachten hun programma van traditionele en nieuw gecreëerde volksdansen, opgeluisterd met enkele volkse liedjes. Onze sympathisanten waren zoals steeds trouw op post voor het bedienen van streekbieren, koffie en gebak.

In de meispele van 30 april 2017 kan Tom zijn titel van meigraaf verdedigen. Dan viert volkskunstgroep Drieske Nijpers zijn 50-jarig jubileum. Het wordt een bijzonder feestelijke editie van de meiboomplanting volgend jaar, beloofd! Met dank aan: college van Burgemeester en Schepenen van Sint-Gillis-Waas, gemeentelijke diensten Communicatie, Cultuur en Toerisme, MOLA, het Provinciaal Molencentrum, volkskunstgroep Reintje Vos en de vele vrijwilligers.

Tekst: Katlijn Van Acker

De mei steken

De mei steken of een eglantier (wilde rozelaar) planten vóór het huis van de geliefde, is een zeer oud gebruik. Verschillende liederen bezingen de meie-minnetijd en het planten van de mei.

“Och ligdy nu en slaept
Mijn uitvercoren bloeme?
Och ligdy nu en slaept
In uwen eersten droome?
Ontwaect u, soete lief
Wilt door u veynster comen!
Staet op, lief, wilt ontfaen
den mey met sinen bloemen

< Antwerps liedboek van 1544 >

Bij de huidige meivieringen, wanneer alle meisjes naar huis zijn, gaan de jongens op stap om “de mei te gaan steken”. ’s Morgens vinden de ongehuwde meisjes dan een fraai verwoord gedicht, en een geurige meitak of bloemen aan hun voordeur. Bezoekers van de Erfgoeddag konden een van de meigedichten meenemen als herinnering aan deze mooie traditie.

Vlaggenrituelen in KSA en VKSJ in West-Vlaanderen

Twintig jaar archiefwerkgroep

Altijd Jarig

Reeds twintig jaar bestaat in KSA Noordzeegouw (West-Vlaanderen) de archiefwerkgroep Altijd Jarig. Die werkgroep ordent, beschrijft en houdt het provinciaal archief levend. Ze verzamelt het jeugdbewegingsmateriaal vanaf het ontstaan in 1928 en brengt de geschiedenis onder de aandacht van de huidige en in herinnering van vroegere leiders en leidsters. In die voorbije periode konden de vrijwilligers ruim achthonderd dienstverleningen noteren. Plaatselijke groepen, thesisstudenten, heemkundige kringen en oud-leden kennen duidelijk reeds de weg.

Ze hebben bijzondere aandacht voor vlaggen, niet alleen omdat KSA Noordzeegouw er in de loop van de jaren zelf meer dan 50 liet maken, maar ook omdat ze zorgvuldig bewaard en ter beschikking gesteld worden. Altijd Jarig kwam AKVS- en KSA-vlaggen op het spoor tijdens een 'vlaggenoffensief' dat al een aantal jaren loopt. Ze lanceerden oproepen in het leidersblad Golfslag en op de website, fotografeerden groepsvlaggen tijdens een provinciale startdag in Wevelgem en tijdens de piratengouwdag voor kabouters en pagadders van 2008 in Tillegem en ontvingen soms lang gekoesterde vlaggen van hoogbejaarde oud-KSA'ers. Om die vlaggen zo vlak mogelijk te kunnen bewaren kregen ze in 2010 van de zusters van Liefde uit Roeselare een sacristiekast met grote laden.

Erfgoedtentoonstelling 'Hijs de vlag!'

De Erfgoeddag van 24 april 2016 had als thema 'Rituelen'. Was dit geen schitterende kans om de vlaggen en de bijhorende rituelen in KSA en VKSJ te belichten? Onder de titel 'Hijs de vlag!' kregen vlaggen uit Oost- en West-Vlaanderen de aandacht. Dit bood een prachtkans om met de collectie en het archief naar buiten te komen. De zoektocht boorde ook een rijke ader van verborgen KSA- en VKSJ-vlaggen aan. Schitterende oude, maar meteen ook broze vlaggen kwamen na jaren nog eens uit hun doos of koffer en konden eventjes opnieuw het licht zien. De

ontwerptekeningen van de Brugse firma's arte/grossé en Insignia (voorheen Slabbinck) waren een waardevolle aanvulling en toonden een beeld van hoe een vlag tot stand komt.

Zes rituelen in KSA en VKSJ van vroeger en nu kwamen aan bod: de vlaggenwijding, de groet aan de vlag bij het hijsen en strijken ervan, de belofte bij de vlag, de wacht bij de vlag en uiteraard het meedragen van de vlag waar je als groep aanwezig bent. Zelfs de vlaggenroof ontbrak niet. De zoektocht leidde naar oude tijdschriften, de plaatselijke erfgoedcel (erfgoed Zuidwest) en de vele de scholen waar KSA, VKSJ en Roodkapjes actief waren. Via een enquête bij de 88 huidige groepen werd gepeild naar het omgaan met vlaggen vandaag.

In de verschillende zalen en gangen van het secretariaat van KSA West en KSA Noordzeegouw werden de vlaggen en de rituelen voorgesteld: zowel vlaggen van verdwenen groepen als van nog actieve Oost- en West-Vlaamse groepen hingen uit. Uitzonderlijk waren de studenten-vlaggen van Gullegem (1912) met het wapen van paus Pius X, van Blankenberge (1925, huis English) en van Izegem (1920). Blikvanger was

ook de beruchte Romevlag die paus Pius XI in 1931 niet wou zegenen en die gerestaureerd werd en permanent uithangt in de foyer van het KSA-secretariaat. Ook de vlaggen van de eerste VKSJ-groep (Gijzegem) en eerste KSA-groep (Sint-Niklaas) van Oost-Vlaanderen kregen de nodige aandacht.

In de expositie was ook ruime aandacht voor de iconografie met situering van de symboliek in het tijds kader en met gebruik van originele ontwerp tekeningen, voor vlaggenattributen zoals soorten pieken en linten en voor de fabricatie en de bewaring van vlaggen.

Publicatie 'Hijs de vlag!'

Bezoekers aan de expositie hadden zo genoten van dit kleurrijke erfgoed tijdens die ene dag, dat de gowleiding van KSA Noordzeegouw besliste om die pracht te bestendigen in een publicatie. Zij kreeg als naam '**Hijs de vlag, vlaggenrituelen in KSA & VKSJ in West-Vlaanderen**'. De auteurs zijn ervan overtuigd dat hun jeugdbeweging vanaf nu op een ander wijze zal omgaan met hun kostbaar symbool.

Het boek telt 120 rijkelijk geïllustreerde bladzijden en kost 17 euro (voortekensprijs). De oplage is beperkt. Wil je het boek vooraf reserveren, laat dan voor 1 september iets weten via info@ksanoordzeegouw.be of altijdjarig@ksanoordzeegouw.be en betaal de 17 euro op rekening BE74 4675 0073 5107 met vermelding van 'hijs de vlag' en je naam. Je mag ook telefoneren naar 056/40 48 12. Na betaling kan je het vanaf 8 september afhalen in het secretariaat van KSA Noordzeegouw en KSA West: Dwarsweg 1, 8560 Gullegem.

Het inventarisatiewerk is nog niet af. Wie als particulier of heemkundige kring zelf nog KSA- of VKSJ-materiaal (vlaggen, uniformen, uitgaven en andere documenten) liggen heeft, kan contact opnemen met KSA. Ook wie een goede bestemming zoekt voor zijn KSA of VKSJ-archivalia of -realia is er aan een goed adres. KSA beschikt over een ruim archief.

Tekst: Eric Colenbier en Herman Leber

